חלוצים רקדו על הסיפון ונשק הוחבא בתא המטען

"פולוניה", אוניית הנוסעים הפולנית התמימה למראה, הביאה ארצה רבבות עולים בשנות ה-30 של המאה הקודמת. במקביל, בחשאי, היא נוצלה גם להעברת נשק פולני ל"הגנה"

הנסיכה דגמר והצאר אלכסנדר ה-3, בתצלום מעוטר, שנעשה לקראת נישואיהם ב-1866.

כשהחלה "פולוניה" להפליג לארץ-ישראל, ב-1933, כבר היתה ב"גיל העמידה": היא נולדה ב-1910 במספנה בגלזגו, כראשונה משלוש אוניות נוסעים שנבנו עבור חברת ספנות רוסית. האוניות ניתנו לרוסיה במתנה ע"י מריה פיידורובנה, אלמנת הצאר אלכסנדר השלישי ואמו של הצאר האחרון, ניקולאי השני. למימון בניית האוניות מכרה מריה פיידורובנה (לשעבר הנסיכה הדנית דגמר) את תכשיטיה ולכן זכו השלוש בכינוי "אבני החן של הנסיכה דגמר".

בתחילה ניתן לראשונה מהשלוש השם "קורסק", על שם מחוז ברוסיה (שנים לאחר מכן, במלחמת העולם השנייה, התחולל בו קרב הטנקים הכי גדול בעולם, בין הצבא האדום לצבא הנאצי). אחרי המהפיכה, ב-1921, נמכרה ה"קורסק" לחברה פולנית, "באלטיק-אמריקה", ושמה הוסב ל"פולוניה" – שמה הלטיני של פולין. ב-1930 שוב נמכרה האוניה, לחברת ספנות פולנית אחרת, "גדאנסק-אמריקה", שהמשיכה להפעילה בקו פולין-אמריקה, עד העברתה ב-1933 לקו קונסטנצה-חיפה.

"פולוניה" נכנסת לנמל קונסטנצה ב-1933, לקראת הפלגת הבכורה שלה בקו לארץ-ישראל.

מה שמשך את הנהלת חברת "גדיניה-אמריקה" בתחילת שנות ה-30, להפעיל את "פולוניה" בקו לארץ-ישראל היה גל העלייה הגדול של יהודים שהאנטישמיות, האפליה, המיסים הכבדים והעוני בפולין דאז המאיסו עליהם את החיים שם והם החליטו לעזוב הכל מאחוריהם לטובת חיים חדשים בארץ. מספר העולים מפולין בעשור ההוא נאמד בכ-200 אלף ובדיעבד הצילה אותם עלייתם מהשואה. במקביל, היתה זרימה מתמדת של נוסעים גם בכיוון ההפוך, אם של עולים שלא מצאו כאן פרנסה ואם של עולים שהתבססו ונסעו לביקור אצל קרוביהם בפולין. הנהלת החברה ראתה בתנועה הערה הזאת מקור הכנסה פוטנציאלי נכבד והחליטה לנצלו. השיקול הזה הצדיק את עצמו, במיוחד לאחר שהסוכנות היהודית חתמה עם חברת "גדיניה-אמריקה" על הסכם, שלפיו יופנו כל העולים מפולין, להפלגה ארצה ב"פולוניה". בעיקבות זאת נסעו העולים שקיבלו סרטיפיקטים (רשיונות עלייה) של ממשלת המנדט, מפולין לרומניה שלושה ימים ברכבת, עלו לסיפון "פולוניה" בנמל קונסטנצה וכעבור ארבעה ימים נחתו בארץ.

הפלגת הבכורה של ה"פולוניה" מקונסטנצה לחיפה יצאה לדרכה בסוף ספטמבר 1933. ההפלגה לוותה ברעש תקשורתי גדול. הוזמנה אליה חבורה גדולה של נכבדים פולניים ועיתונאים מפולין ומארץ ישראל. לאירוע הגיע אפילו צוות של אולפן הסרטים הפולני WFDiF, שצילם סרט דוקומנטרי על ההפלגה – עם קריינות בעברית, כנראה במחשבה להקרינו בארץ. למעלה: תצלום הפתיחה של הסרטון מראה את "פולוניה" עוגנת ליד הרציף בנמל קונסטנצה, לקראת ההפלגה. החץ מצביע על הרכבת שהביאה את העולים מוורשה הישר אל האונייה.

למוזמנים הפולניים הייתה כל ההפלגה מסכת ארוכה אחת של ארוחות ואירועים חברתיים. גם בהגיעם ארצה נערכו לכבודם מיפגשים חגיגיים עם נציגי הציבור והשלטונות. בתצלום: כמה מהנכבדים הפולניים בארוחה חגיגית לפני הפלגת האוניה.

בלילה שלפני ההפלגה מקונסטנצה הוסיפה
לאווירה החגיגית התאורה המיוחדת
שקישטה את האוניה

"המחותנים" האמיתיים: עולים שזה אך הגיעו מפולין לקונסטנצה ברכבת, מצטלמים למזכרת ליד ירכתי ה"פולוניה", לפני העלייה לסיפון האונייה.

העולים מפולין מטפסים
בכבש המדרגות לסיפון
"פולוניה", בנמל קונסטנצה

רוב העולים דאגו בעת ההפלגה
להצטלם למזכרת מהחווייה...

הפעילות התוססת של הצעירים בקרב העולים התבטאה בין השאר בריקודים – חבורה, חבורה, לפי טעמה: משמאל – "פוקסטרוט" של בני המעמד הבינוני. למטה – "הורה" של חלוצים, היוצאים להתיישבות. ואפילו ב"פינת הילדים" פצחו בריקודים (למטה משמאל).

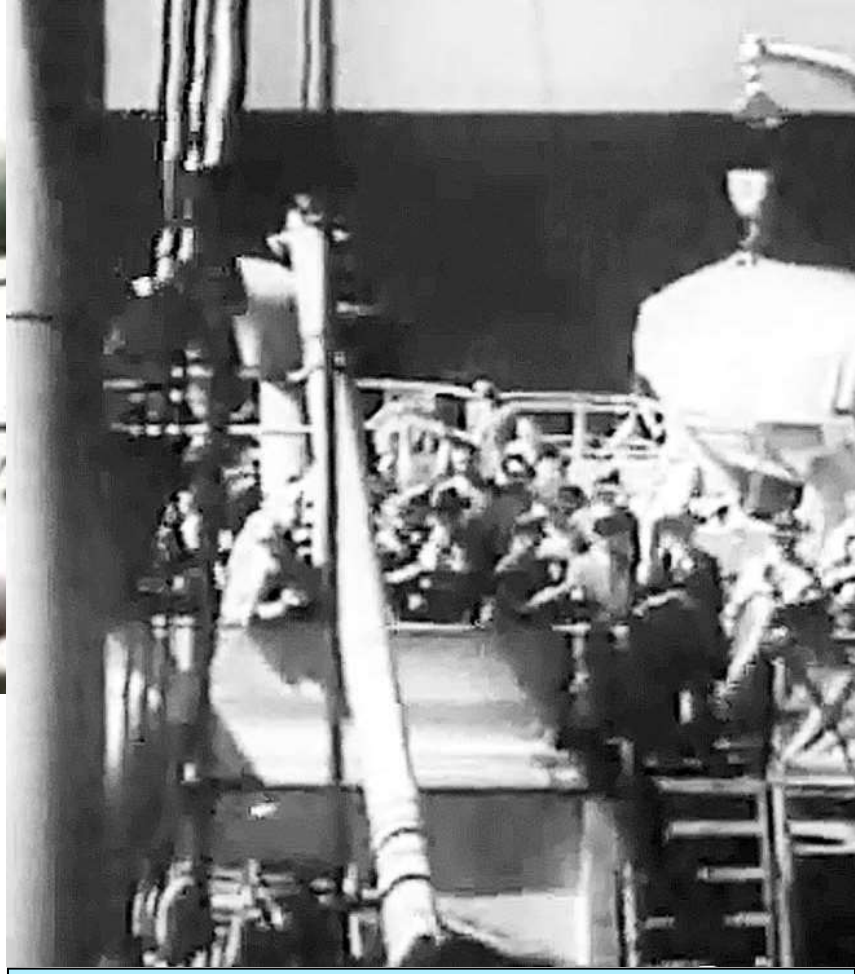

והיו, כמובן, גם יהודים דתיים, שהירבו להתפלל, אם ביחידים (משמאל, למעלה ולמטה) ואם בציבור, בירכתיים (למעלה)

לא תמיד היו החיים על הסיפון מלאי עליצות, כפי שמעידות הידיעות להלן. היה זה אך טבעי, שבאונייה שמסיעה רבבות נוסעים במשך השנים, יתרחשו גם מקרים בלתי נעימים...

בתצלום: קציני האונייה במיפגש בלתי רשמי עם רב החובל. בים הפתוח היה הוא החוק. כשנכנסה הספינה למים הטריטוריאליים של א"י, עברה הסמכות המשפטית לשלטונות. כך קבע ביהמ"ש העליון, כפי שמדווח (מימין) "דבר" בגליונו מיום 20.2.35

מעשה ברב החובל של האניה „פולניה

תביעה בלתי שביתה — אולי ראשונה מסוגה זה בארץ — הובאה אתמול לפני בית הדין העליוני.

העו"ד אולשן הגיש תביעה בשם מר נוילף לנדוי נגד רב החובל של האניה „פולוניה" מר פציבין וביקש שבית הדין יפקוד עליו לבוא ולהסביר למה לא ירשה לתובע לרדת מאניתו ובן לפי קוד עליו שלא יעזוב את חופי הארץ עד שבית הדין יפסוק בענין זה.

התובע בא לארץ באניה „פולוניה" כחוזר עובה בעל הון מסוג א'. בשהגיע לחופי הארץ יחד עם משפחתו עצר אותו רב החובל, אם כי מצד שלטונות העליה הא"ים לא היתה כל מניעה לכך ניסתו לארץ. לדברי רב החובל נתקבלה טלגרמה מפולין שהנעצר חייב שם לאנשים מספר 14000 ולוטה (כ-500 לא"י) ולא יתן לו לרדת מהאניה אלא יחזירו לפולין. הנעצר הכחיש את הענין וגם הציע להפקיד בידי הקונסול הפולני את הסכום האמור כדי לשלטו לתובעים אם יבוא שהוא חייב להם. רב החובל דחה את ההצעה ולא שחרר את הנעצר.

בשעת הבירור בהעזרה השאלה, אם יש סמכות לביה"ד הא"י ביחס לאניה ורב חובלה. העו"ד אולשן טען, כי מרחק שלושה קילומטרים מחופי א"י נחשב בטריטוריה א"ית וחוקיה חלים עליה.

בית הדין סיבל את התביעה ופסק על בית הדין המחוזי בחיפה להודיע מיד לתובע שעליו להופיע לפניו ושאסור לו לעזוב את חופי א"י עד גמר הבירור. כן החליט להודיע על ואת ליועץ המשפטי. שמיעת תשובתו של רב החובל נקבעה ליום ח'.

האניה צריכה היתה להפליג אתמול אחה"צ. כשנמסרה לרב החובל החלטת בית"ד, שלפיה צריך היה לדחות את הפלגת האניה עד גמר בירור המשפט, ויתר הקברניט על כל הענין, שחרר את הנעצר והפליג.

פעוט לא הורשה לרדת לחוף

תושבת תל-אביב ששבה עם בנה בן שלושת החודשים שנולד בעת ביקורה בפולין, לא הורשתה לרדת לנמל (ת"א), מאחר שהפעוט סווג על ידי השלטונות כ"מהגר". האם והילד נאלצו להמשיך לחיפה.

"פלסטיין פוסט"

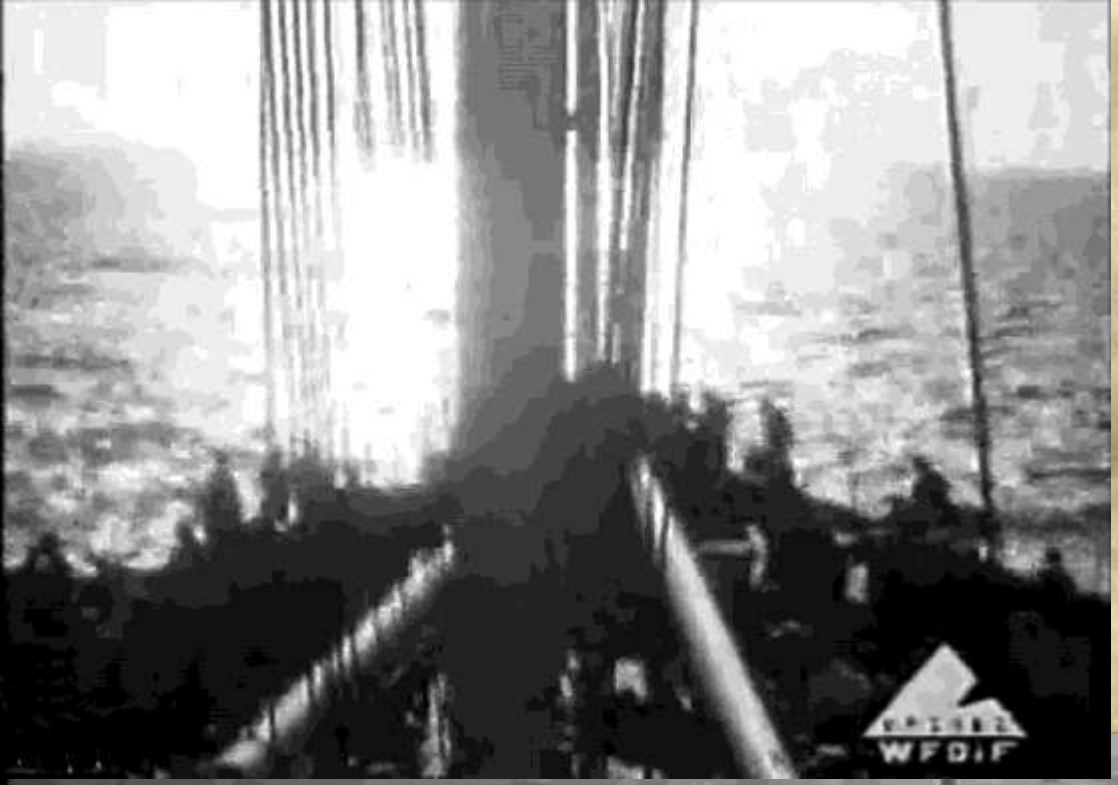
2.5.38

העיתון לא מדווח מה אירע לאם ובנה בחיפה.

מוות בטוח ראייה מהרציף

אווירת צער ריחפה אתמול על ה"פולוניה" בעת שהתקרבה לרציף בנמל חיפה, בגלל מותה הפתאומי של אחת הנוסעות, ברכה רקונט, בת 32. היא הוכרעה על ידי התקף לב, בעוד בעלה לעתיד ממתין לה על הרציף. האשה באה מאוסטרוב, פולין.

"פלסטיין פוסט" 7.1.35

למעלה מימין ומשמאל: ביום האחרון להפלגה, עלו כל הנוסעים אל הסיפון ונשאו את עיניהם אל חוף הארץ הנכספת, שעה ארוכה לפני שאכן נגלה הכרמל באופק...

...וכשהגיעה האונייה אל הנמל, פצחו כל העולים כאחד, בשירת "התקווה" (משמאל)

השירה, הריקודים הסוערים ומספר העולים בכלל, שהגיעו ב"פולוניה", פחתו מאוד לאחר שהערבים פתחו ב-1936 במה שכונה "מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט" וזרעו הרס וקורבנות יהודיים ברחבי הארץ. עולים שכן הגיעו ארצה היו אז מכונסים יותר בעצמם ובדאגותיהם בעת ההפלגה. אלה מהם שנכנסו עם בואם לתוך העיר חיפה יכלו להיווכח במו עיניהם בתמונות כמו זאת, של שוטרים וחיילי צי בריטים, המנסים למנוע בעיר התחתית התפרעות של ערבים, וזה בוודאי לא הוסיף לשלוות רוחם של הבאים.

היעד העיקרי של האוניה בארץ היה נמל חיפה. אבל לאחר שנפתח נמל תל-אביב, החלה ה"פולוניה" להוריד נוסעים גם בו. בתצלום: האונייה (מסומנת בחץ כחול) עוגנת מול החוף ונוסעים שהובאו ממנה בסירת מנוע (מסומנת בחץ צהוב) יורדים אל הרציף.

סירת המנוע "עלייה" מביאה עולים מ"פולוניה" אל הרציף בנמל תל-אביב.

עגינת הבכורה של ה"פולוניה" מול נמל תל-אביב הייתה ב-11באפריל 1938, כחודש וחצי לאחר פתיחתו לתנועת נוסעים. הייתה זו סיבה טובה למסיבה, כפי שמעידה הכותרת להלן, שהופיעה למחרת ב"דבר":

למעלה מ־300 עלו היום בנמל ת"א

שמחת יהודים הנכנסים בשער ציון. — סדר, אדיבות, זריזות, דיקנות

וזאת תמצית הידיעה ב"דבר":

זה היום קוינו לו: לא פתיחת בתי־נים ולא עליה סמלית של נוסע אחד: מאות נוסעים עלו הבוקר בחוף תל־אביב. וכמה היתה השמחה וההתרגשות.

הבוקר היה יפה, הים שקט, „כשול־חן" — אומרים הספנים. „פולוניה" התקרבה קצת אל החוף. אוירון יהודי חג מעל לנמל ולאניה. ב־6 יצאו בסירה „עליה" הבקיאים שלא לכת באניה.

ב־6.30 נכנסה „עליה" והדגל הציוני מתנוסס עליה, לכריכת המעגן. קבוצה ראשונה של נוסעים — בראשה ד"ר א. דופין — עולה לרציף לקול תשואות הנאספים. הצלמים ושליח „כרמל־פילם" עובדים במרץ.

סירת־מנוע שניה, שחובאה מטריפולי ותוקנה במספנת הנמל (עוד הבוקר נעשו בה העבודות האחרונות (וטרם נקרא לה שם) הצטרפה ל„עליה". גם בזו יש מקום ל־40 נוסעים.

בעליה זו עמדו עובדי נמל תל־אביב במכתן. דייקנות ואריבות ואחריות מלאה. המזודות לא הורדו מהאניה ברשת — כמהוג בנמלים אחרים, אלא הושמו בזהירות בארגזים מיוחדים וסודרו אחר כך בסירות הגדולות. מהרציף לאולם המכס הובלו החבילות בעגלות יד.

העלאת הנוסעים נסתיימה ב־10.15. ירדו 312 איש.

ועתה נחכה לעליה של עולים חדשים בשערי ציון, נמל תל־אביב. שיבואו לארץ להזות ולעבוד בה.

עקסקורסיע
קיין ארץ-ישראל

איינגעארדענט דורך דער טור־סטען־אבטיילונג
ביים צ. ק. פון דער ציוו. ארג. אין פוילן

די ערשטע טוריסטן־גרופע פאהרט אב פון האפשא ד. 10 אקטאבער.
די צווייטע גרופע פאהרט אב דעם 26־סטן אקטאבער ה. י.
ביידע גרופען פאהרען מיט דער בעקוועמער פוילישער שיף „פאלאניא". די פרייזען זענען: מיט דער 3־טער קלאס — 775 זלאטע;
טוריסטישע אין כאהן 2־טע קלאס — 975 זלאטע; שיף 2.טע אין כאהן 3־טע קלאס 1175 זלאטע אין די דאזיגע פרייזען נעהמען זיין
שוין די הוצאות פאר פאס, וויזעס, באהן, שיף א. א. וו.
אנגענומען אלע טוריסטען קאנען די אלע וועלכע האבען נעהנטערע
בעזוויזען, פו זיי קומען צוריק; די אלע, וועלכע האבען נישט קיין
נעהנטערע בעזוויזען, מוזען איינלעגען 60 פונט קויציע.
אינפארמירען זיך קען מען יעדען טאג — אומזער שטאב אין יוסטוב —
ביי דער טוריסטען־אבטיילונג פון צ. ק. פון דער ציוויל־פרשטעהער פרעזידיומשע
אין פוילען אין די שעה'ן פון 3—5 נאכמיטאג אין פון 8—6 אפענד.

כדי למלא בנוסעים את הפלגותיה של "פולוניה", התמידה סוכנת האונייה, חברת מ. דיזנגוף, לפרסם אותה בעיתונות המקומית (למעלה מימין: "דבר" 1937).

בעלת האונייה, מצידה, ערכה מיבצעי שיווק בחו"ל, שהציעו ליהודים בפולין ובארה"ב, שיט תענוגות באוניותיה, לביקור בארץ ישראל. למעלה באמצע: מודעה ביידיש בעיתון הוורשאי "היינט". משמאל ובאמצע: כרזות של החברה באנגלית ובפולנית.

הדאר שימסר לא יאוחר מיום ג, 15 לאוקטובר

נתיבה עד שעה 1.10 אחה"צ
בירושלים עד שעה 7.45 בבוקר
בתל-אביב עד שעה 9.30 בבוקר
ביפו עד שעה 9.40 בבוקר
יוקח ע"י האניה „פולוניה"
ויגיע ע"י „סימפסון אדינט אקספרס"

לאתונה	— ביום חמישי בשעה	5	אחה"צ
לבלגראד	— ביום ששי בשעה	9.35	בלילה
לבודפשט	— בשבת „	6.10	בבוקר
לוינא	— „ „	2.11	אחה"צ
לפראג	— „ „	5.00	אחה"צ
לברלין	— „ „	11.07	בלילה
לברזסל	— ביום ראשון „	8.18	בבוקר
לפאריס	— „ „	9.15	בבוקר
לזורשה	— „ „	12.45	אחה"צ
ללונדון	— „ „	4.30	אחה"צ

בנוסף להולכת נוסעים עסקה "פולוניה" גם בהעברת דואר בין ארץ-ישראל לאירופה והובלת מטענים מסחריים – החל מקורות עץ וקרשים מפולניה לארץ-ישראל וכלה בתפוזים מארץ-ישראל לרומניה.

בתצלומים: למעלה מימין - מידע לציבור על מועדי הגעת הדואר היוצא מהארץ לאירופה ב"פולוניה". למעלה - מטען הנוסעים מועלה לסיפון בקונסטנצה. מימין - מטען של עצים מפורק מה"פולוניה" בארץ.

יהודה ארזי בשנות ה-30

שלא בידיעת איש מעובדי החברה וצוות האוניה, נוצלה תנועת מטענים זאת על ידי ה"הגנה", להברחת נשק בלתי לגאלי מפולין ארצה. מי שעמד מאחורי המיבצע הזה היה אחד מאלופי הרכש של ה"הגנה", יהודה ארזי.

ארזי, יליד פולין ודובר פולנית רהוטה, פגש בארץ באמצע שנות ה-30 זוג תיירים נוצרים מפולין והתיידד איתם. מספר ארזי בזכרונותיו: "הבעל תפס מישרה חשובה בשירות החשאי של הצבא הפולני ואשתו הייתה יועצת לענייני המזרח הקרוב במשרד האוצר הפולני... הראיתי להם את הארץ ותוך כדי כך סיפרתי להם על ה'הגנה' ועל האפשרות הגוברת והולכת של התנגשות בין הערבים ליהודים. במשך הימים שבילינו יחד, גדלה והלכה אהדתם לענייננו...

"לפני שעזבו את הארץ שאלתי אותם במישרין אם סבורים הם שהממשלה הפולנית, אם תתבקש, תהיה מוכנה לספק ל'הגנה' נשק..."

לאחר שקיבל תשובה חיובית, נשלח ארזי לוורשה על ידי ה"הגנה", ושם עקב מקרוב אחר ההתפתחויות בנושא. "עברו רק ימים אחדים והודיעוני, כי ראש הממשלה תמך בתוכניתי וכי הקבינט נתן רישיון למחלקת יצוא הנשק למכור כל סוג נשק שיבוקש על ידינו. לא היו לי כל אשליות בדבר הסיבות לכך: רצונם להבטיח מקום, שאליו יהיו היהודים נוטים להגר מפולין..." עם זאת היתנו הפולנים את הרשיון בכך שהבריטים לא יידעו לעולם על העיסקה.

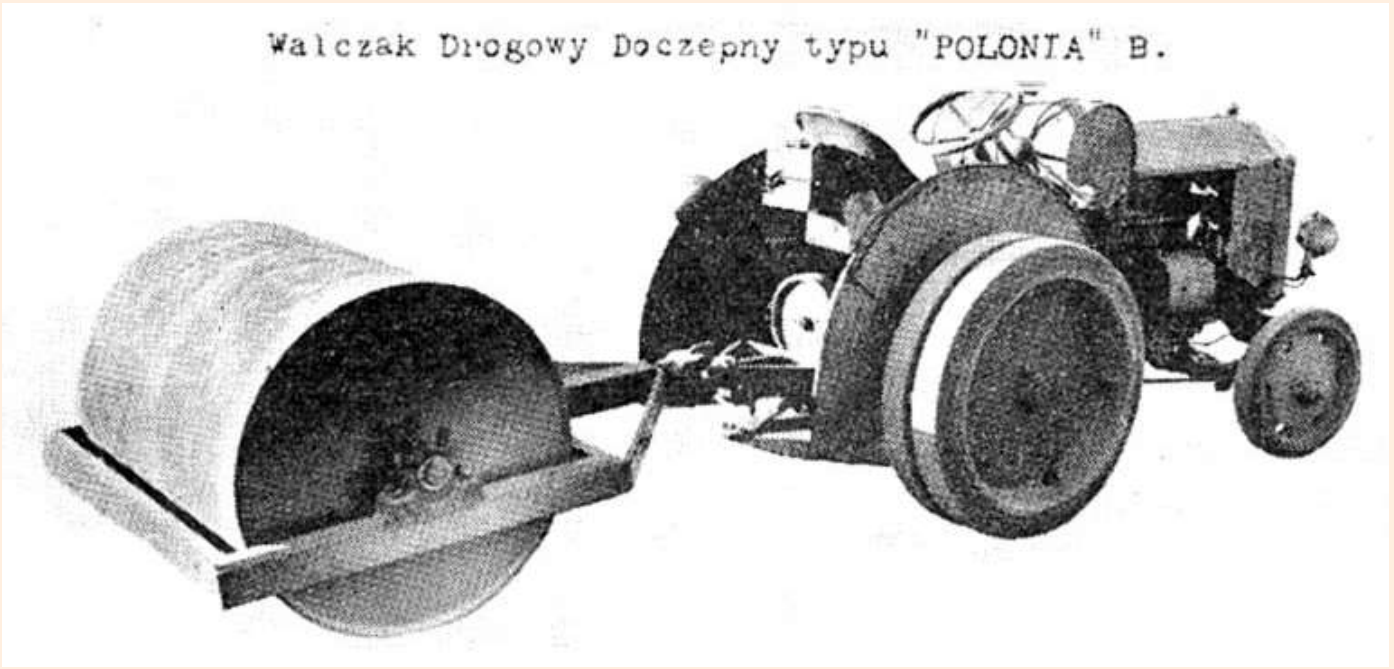
ארזי לא איבד זמן, הזמין מייד משלוח לדוגמה וקיבל מהמפעל הפולני שייצר את הנשק 25 רובים, שני מקלעי "בראונינג" ו-30 אלף כדורים... הבעיה הייתה כיצד להעבירם ארצה מבלי שהבריטים יידעו זאת.

מוחו הקודח של ארזי מצא עד מהרה את הפיתרון: הטמנת הנשק בתוך הגלגלים הכבדים של שני מכבשי דרכים, שיישלחו ארצה באונייה "פולוניה". אלא שאת המכבשים היה צורך לייצר – ומי יעשה זאת?

כאן שיחק המקרה לידיו של ארזי. יום אחד, כשעבר ברחוב בוורשה, נתקל במכירה פומבית של ציוד מבית מלאכה שבעליו נקלע לקשיים כספיים ולא יכול היה להחזיר את חובותיו. "ניגשתי אל האיש, הונגרי בשם פוסטאב שפטלה, ושמעתי ממנו כי כל חובו אינו מגיע אלא לכמה מאות זהובים. בו במקום אמרתי לשפטלה שאני נכון לפרוע את חובותיו והוא יוכל להחזיר לי את הסכום אחר כך בימי עבודה. הכסף שולם לפקיד ההוצאה לפועל והמכירה בוטלה... שפטלה לא האמין תחילה בכל המתרחש, אולם משנוכח כי ניצל באמת מפשיטת רגל, פרץ בצחוק היסטרי ודמעותיו ניגרו על פניו."

בעיקבות זאת היה שפטלה מוכן לעשות כל מה שידרוש ממנו ארזי – וכך נולדו המכבשים. ארזי שירטט מייד תוכנית לייצור שני מכבשי דרכים נגררים, שעיקרם צילינדר ברזל כבד מאוד שאורכו 1.50 מ', קוטרו 65 ס"מ ועובי דפנותיו 16 ס"מ. לגלגל זה חובר יצול, שאיפשר את גרירתו על ידי טרקטור או סוסים.

ממשיך ארזי: "ביום שבת אחד, אחר הצהרים, לאחר ששני הפועלים העובדים בבית המלאכה עזבו, באתי לשם. החלקים היו מוכנים להרכבה ולריתוך. אמרתי לשפטלה, כי בטרם ירתך את המיכלים, ברצוני לטמון בהם חומרים מסויימים". ואכן, "עם חשכה הבאתי מכונית משא טעונה נשק. שפטלה ואני כלאנו עצמנו בבית המלאכה והתחלנו עובדים ללא הפוגה. הרובים ומכונות היריה של המשלוח הוצאו ועורטלו מאריזתם המקורית, נעטפו בצמר גפן ובנייר והוכנסו למיכלים... לבסוף נסגרו המיכלים הרמטית ורותכו...

כדי להגביר את אמינות הכיסוי התמים של המכבשים, דאג ארזי אפילו להדפסת קטלוג טכני, שבו מופיע תצלום זה עם ההסבר בפולנית: מכבש דרכים נגרר מדגם "פולוניה ב".

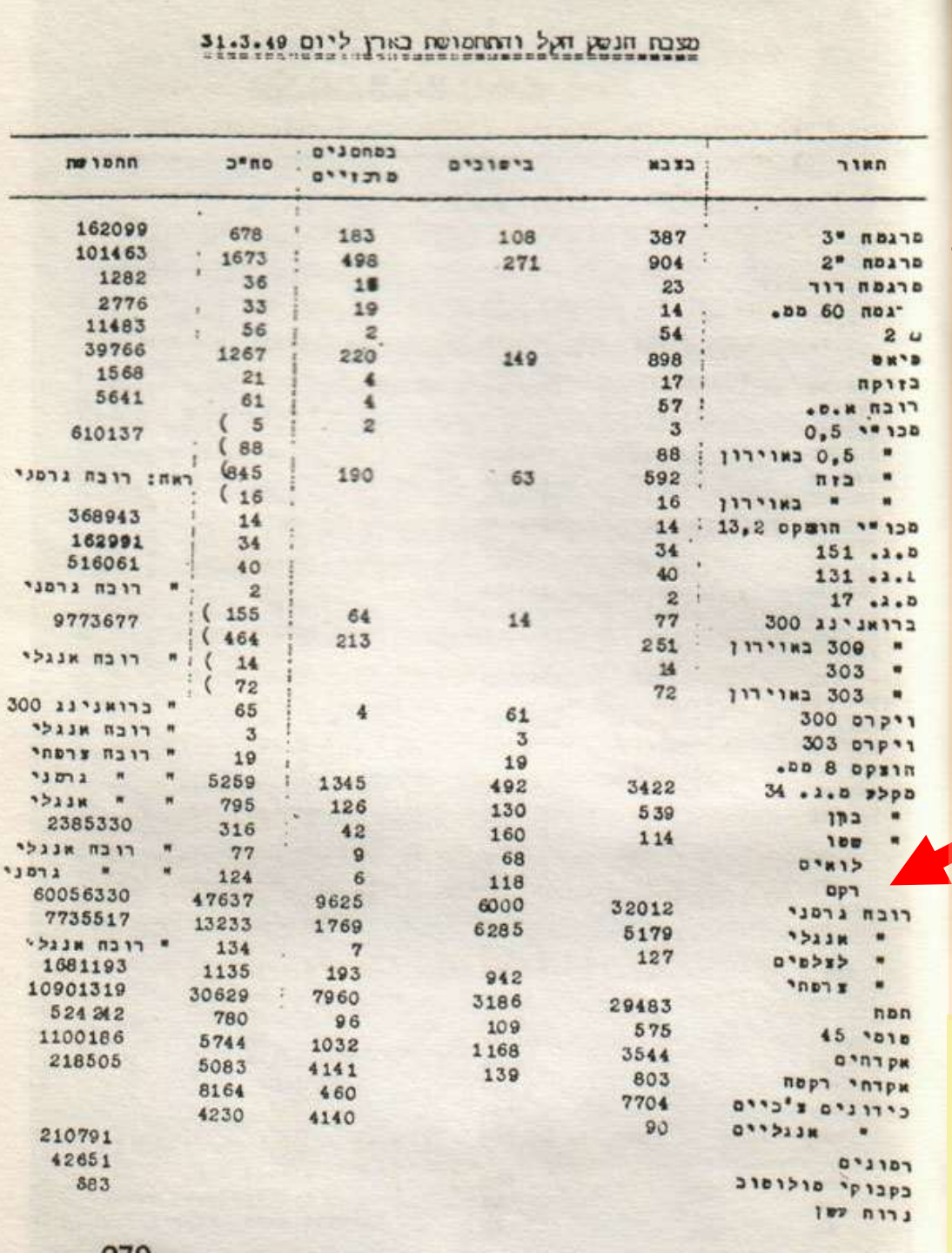

הנשק שהוברח במכבשים. מימין: מקלע "בראונינג" מתוצרת פולין, שקיבל ב"הגנה" את הכינוי "רקם". משמאל: גירסה פולנית של הרובה הגרמני "מאוזר 98".

"שפטלה הביא עגלה ואנו הטענו את המכבשים עליה בעזרת מנוף ושלחנו אותם לתחנת הרכבת... באמצעות סוכן משלוחים רגיל נשלחה ה'סחורה' ברכבת לרומניה, כדי להטעין אותה באניה 'פולוניה', העומדת להפליג מקונסטנצה לחיפה. אני עצמי עליתי באותה אניה כדי לשוב לארץ. עגנו בחיפה ועוד בהיותנו בנמל עקבתי אחרי פריקת המטען... ראיתי את מטעני היקר מונף החוצה ממעמקים ומושם אי שם... שומרי המחסנים ושוטרים בריטיים עברו בקרבתם בלי שים לב וידעתי אז, כי המיבצע הצליח."

שאול אביגור, איש רב פעלים בזכות עצמו ב"הגנה" ולאחר הקמת המדינה במערכת הביטחון, הוא אשר קיבל את שני המכבשים שבתוכם הוסתר הנשק הפולני. הוא מספר על כך, כי "כשנתקבל משלוחו הנסיוני הראשון והצנוע של יהודה מפולין, באחד ממכוני המים המוסתרים מעין זר בסביבות נהלל... לקחתי חלק בפתיחת המכבשים... כשנגלה לפנינו הנשק אורו עינינו ולבותינו פירכסו משמחה: סוף סוף נשק חדש ונוצץ – הישר מבית החרושת. לא כאותם הרובים המשומשים שעלה בידינו לרכוש מידי הערבים בארץ ואף לא כנשק המחודש ברובו, שהגיענו מבלגיה.
"מיד היטבנו את לבנו. יהודה היה נוהג לצרף לתוך מיכלי המשלוח נקניקים משובחים, בקבוקי משקה וטבלאות שוקולדה – להנאת המשתתפים ב'מיצוות' הפתיחה...
"כל המשלוחים (ההדגשה על **כל**) ששלח יהודה מפולין, הגיעו בשלום לידי ה'הגנה' בארץ... עד פרוץ המלחמה (מלחמת העולם השנייה) נתקבלו מפולין כ-2570 רובי מאוזר, 225 מקלעי ר.ק.מ., כ-10,000 רימוני יד מטיפוס פולני, כשני מיליון כדורים לרובים ולמקלעים, אקדחים על תחמושתם ועוד ועוד. היתה זו תרומה יקרה ונכבדה בימים השחורים ההם..."

מצבת הנשק והציוד והתחמושת בארץ ליום 31.3.49

תאור	בצבא	ביישובים	במחסנים מרכזיים	סה"כ	התחמושת
מרגמה 3"	387	108	183	678	162099
מרגמה 2"	904	271	498	1673	101463
מרגמה דור	23		13	36	1282
"גמה 60 מם.	14		19	33	2776
ש 2	54		2	56	11483
פיאט	898	149	220	1267	39766
בזוקה	17		4	21	1568
רובה א.ט.	57		4	61	5641
מכו"י 0,5	3		2	(5	610137
" 0,5 באויר	88			(88	
" בזה	592	63	190	845	ראה: רובה גרסני
" " באויר	16			(16	
מכו"י חוצקס 13,2	14			14	368943
ס.ג. 151	34			34	162991
ז.ג. 131	40			40	516061
ס.ג. 17	2			2	" רובה גרסני
ברואנינג 300	77	14	64	(155	9773677
" 300 באויר	251		213	(464	
" 303	14			(14	" רובה אנגלי
" 303 באויר	72			(72	
ויקרס 300		61	4	65	" ברואנינג 300
ויקרס 303		3		3	" רובה אנגלי
חוצקס 8 מם.		19		19	" רובה צרפתי
מקלע ס.ג. 34	3422	492	1345	5259	" " גרסני
" בזן	539	130	126	795	" " אנגלי
" שפו	114	160	42	316	2385330
לואיס		68	9	77	" רובה אנגלי
רקם		118	6	124	" " גרסני
רובה גרסני	32012	6000	9625	47637	60056330
" אנגלי	5179	6285	1769	13233	7735517
" לצלמים	127		7	134	" רובה אנגלי
" צרפתי		942	193	1135	1681193
חמח	29483	3186	7960	30629	10901319
סומי 45	575	109	96	780	524242
אקדחים	3544	1168	1032	5744	1100186
אקדחי רקם	803	139	4141	5083	218505
כידונים צ'כיים	7704		460	8164	
" אנגליים	90		4140	4230	
רמונים					210791
בקבוקי מולוטוב					42651
גרוח עשן					883

אביגור מוסיף, כי "הברחת כמויות כאלו של נשק לא יכלה להיסתר לאורך ימים מסוכני המודיעין הבריטי, שהתחקו אחרי ה'הגנה' גם בחו"ל... הבריטים מחו על כך והפולנים הפסיקו את המשלוחים... אך לא ארכו הימים ותמורת תשלום מתאים הצליח יהודה להצטייד בתעודת סוכן רשמי לרכישת נשק מטעם ממשלת אסטוניה – והפעולה בפולין נמשכה." ארזי המשיך במעלליו והצליח להביא מפולין אפילו ארבעה מטוסים קלים מדגם ר.וו.ד., שראשוני הטייסים של ה"הגנה" והפלמ"ח אומנו בהם. אבל שיא הצלחותיו באותם ימים היה רכישת מפעל פולני שלם לייצור תחמושת, שנסגר ומכונותיו הוצאו למכירה לכל דורש. רכישה זו נודעה למודיעין הבריטי והמכונות כמעט נפלו בידי הבריטים כשנשלחו ארצה, אולם לארזי נודע הדבר בעוד מועד והוא היפנה את המכונות ללבנון, שם עוכבו כשנתיים, לפני שהגיעו ארצה. בסופו של דבר, הותקנו המכונות בסתר ב"גבעת הקיבוצים" ליד רחובות ושם ייצרו עבור ה"הגנה" מיליוני כדורי 9 מ"מ. אלא שמפעל זה כבר לא נשלח מפולין ב"פולוניה", אלא באוניה אחרת.

המקלעים שהבריח ארזי ארצה הגיעו עם קום המדינה למחסני צה"ל, כפי שמעיד המיסמך משמאל, על מצבת הנשק והתחמושת בצה"ל בשלהי מלחמת העצמאות. החץ האדום מצביע על הנתונים לגבי מקלעי הרקם של ארזי.

"פולוניה" בימיה הטובים. בתצלום: שחפים מקדמים את פני האונייה בכניסת הבכורה לנמל הבית שלה בגדיניה, פולין, ב-1921.

מבלי שאיש יהיה מודע לחלקה של "פולוניה" בהברחת הנשק ארצה, המשיכה האונייה בהפלגותיה בין קונסטנצה לחיפה ולתל-אביב, עד שגילה המופלג – כ-30 שנה – נתן את אותותיו בה ולמרות שעברה שיפוץ ב-1938 בנמל פיראוס, הוחלט להוציאה מהשירות. היא נמכרה לפירוק לגרוטאות בתאריך ביש מזל: 1 בספטמבר 1939, היום בו פלש הצבא הנאצי לפולין ופתח בכך את מלחמת העולם השנייה.

סוף

ליקט, כתב, ערך ועיצב: בני גבירצמן

תודות לדודו דיין על סיועו בהכנת מצגת זאת